

RAZNOVRSNA I KVALITETNA DOPUNSKA IZOBRAZBA NA VISOKOJ POMORSKOJ ŠKOLI

Potreba za dopunskom izobrazbom djelatnih pomoraca nametnula se međunarodnom pomorstvu početkom sedamdesetih godina ovoga stoljeća i to kao posljedica nekoliko različitih utjecaja.

Osnovni poticaj uvođenju dopuskog obrazovanja pomoraca nesumnjivo su dale velike pomorske nezgode toga doba, poimence nasukanje broda *Torey Canyon* 1967. godine te nasukanje broda *Amoco Cadiz* 1977. godine. Obje spomenute nezgode, iako bez ljudskih žrtava, izazvale su velika onečišćenja mora i priobalja zbog čega su privukle veliku pažnju sredstava javnog izvješćivanja. U obje nezgode presudnu je ulogu imao ljudski faktor, iako su zapovjednici, časnici i članovi posade obaju brodova dolazili iz poznatih pomoračkih država i imali dobro pomoračko obrazovanje.

Istovremeno, sredina je sedamdesetih godina ovog stoljeća vrijeme kada svjetska brodogradnja i prateća industrija kroče krupnim koracima u primjeni novih tehnoloških rješenja, i to kako što se tiče razvoja novih vrsti brodova odnosno znatnog porasta veličine brodova, tako i u primjeni novih tehnoloških rješenja. Valja se prisjetiti da je to vrijeme trke u izgradnji što većih brodova, najprije tankera, a zatim i brodova za prijevoz rasutih tereta, da se u to vrijeme pojavljuju prvi tankeri za prijevoz kemikalija i ukapljenih plinova, a zatim i prvi veliki brodovi za prijevoz vozila. Kao logična posljedica novih konstrukcija brodova i to u pravcu njihove specijalizacije, javljaju se i tehnološki napredna rješenja za upravljanje takvim plovnim jedinicama, posebice što se tiče rukovanja teretom. Prva, a vjerojatno i najznačajnija tehnološka novina toga doba jest primjena mikroprocesora za obradu radarskog signala u obliku ARPA radarskih uređaja.

I, konačno, sedamdesete godine donose i potpunu internacionalizaciju pomoračkog zvanja i to znatnim povećanjem broja brodova koji plove pod zastavom pogodnosti, a zatim i ubrzanim nestajanjem jednonacionalnih posada i pojavom višenacionalnih posada pri čemu taj trend za nekoliko godina poprima apsurdne razmjere – poznat je slučaj velikoga putničkog broda na kojem su u jednom trenutku posadu broda sačinjavali pripadnici 49 različitih nacionalnosti.

Povećanje dopunske izobrazbe

Zbog navedenih okolnosti, međunarodna pomorska zajednica prisiljena je poduzeti stanovite korake s ciljem ujednačavanja razine znanja i vještina pomo-

Polaznici dopunske izobrazbe na satu prve pomoći

raca koji plove u međunarodnoj plovidbi. Prvi koraci u tom pravcu poduzeti su na poticaj Međuvladine pomorske savjetodavne organizacije (od 1982. godine Međunarodna pomorska organizacija) i to sazivanjem međunarodne konferencije posvećene pitanju obrazovanja pomoraca, na kojoj je 1978. godine donijeta Međunarodna konvencija o standardima uvježbavanja, držanja straže i stjecanju ovlaštenja pomoraca (*International Convention on Standards of Training, Watch-keeping and Certification of Seafarers – STCW 1978*). Valja istaknuti da u radu konferencije kao predstavnici države sudjeluju i nastavnici naše ustanove – dr. sc. Predrag Stanković i dr. sc. Ante Tićac. Gotovo istovremeno, uočavajući da se spomenutom konvencijom postavljaju tek minimalni standardi općih pomoračkih znanja u okviru Međunarodne konferencije o sigurnosti tankera i sprečavanju onečišćenja iz 1978. godine, utvrđuje se potreba za stjecanjem specijalističkih znanja i vještina za pomorce koji plove na tankerima.

Uočavajući spomenuta kretanja u međunarodnome pomorskom obrazovanju, pri tada tek osnovanom Fakultetu za pomorstvo i saobraćaj, već 1979. godine započinje se s pružanjem dopunskih znanja i vještina našim pomorcima. Kao prvi na obalama Jadrana organiziraju se programi izobrazbe protupožarne zaštite za pomorce, koja se izvodi dijelom u učionicama fakulteta, a dijelom na poligonu u Bakru i u suradnji s profesionalnom vatrogasnom jedinicom iz Rijeke. Predavači su istaknuti nastavnici fakulteta, a uz njih i istaknuti stručnjaci iz pomorske privrede.

Za potrebe dopunske izobrazbe pomoraca, kao uspjeh vrijedan posebne pažnje u to doba ističe se nabavka ARPA simulatora i njegovo puštanje u rad 1980. godine. Simulator je nabavljen od norveške tvrtke *Norcontrol* i u to je vrijeme najmoderniji uređaj svoje vrste u svijetu i prvi na Sredozemlju. Nabavku simulatora, koji se za svoje vrijeme može slobodno smatrati kapitalnom investicijom od državnog značenja, pomažu gotovo svi brodari te mnoga poduzeća i ustanove.

Sa današnjeg stajališta može se ustvrditi da je nabavka ovog simulatora prijelomni trenutak u izobrazbi naših pomoraca. Od tog trenutka nabavci opreme potrebne za izobrazbu pomoraca, ali i redovitih studenata pomoračkih usmjerenja, polaže se mnogo veća pažnja. Tako već u proljeće 1986. godine slijedi nabavka strojarskog simulatora istog proizvođača koji je niz godina jedini u pomorskim učilištima na obalama Sredozemnog mora, dvije godine poslije nabavlja se usavršena inačica ARPA simulatora proizvođača *Norcontrol*, nabavlja se prvi informatički laboratorij, prikuplja se potrebna specijalistička literatura za izobrazbu pomoraca i odgovarajući nastavni videosadržaji, 1992. godine nabavlja se brodska radiopostaja sukladna zahtjevima GMDSS-sustava, a 1997. nabavlja se i potpuno nov kompjutorizirani ARPA-simulator s podrškom za primjenu elektronske karte i vizualizacijom kretanja broda.

Tijekom cijeloga toga razdoblja postupno se povećava broj i raznolikost programa izobrazbe koji se nude pomorcima u skladu s novim zahtjevima. Također, za gotovo sve nove programe izobrazbe izdaje se odgovarajuća literatura kako

Tablica 1. Broj polaznika programa za izobrazbu pomoraca u zadnja dva desetljeća

Tečaj	Broj polaznika	
	1979. – 1988.	1989. – 1998.
Kapetan duge plovidbe	469	511
Pomorski strojar I. klase	274	313
GMDSS operator s općom ovlasti	-	1.066
Protupožarna zaštita	306	5.182
Rukovanje radarom za motrenje	1.576	1.745
Rukovanje radarom za autom. ucrtavanje	1.499	1.935
Pranje tankova sirovom naftom	304	737
Rukovanje uređajima za inertni plin	308	745
Sigurnost na tankerima	9	1.205
Sigurnost na tankerima za prijevoz kemikalija	91	632
Brodovi za prijevoz ukapljenih plinova	21	463

bi se pomorcima olakšalo usvajanje novih znanja i vještina. Usavršavanje nastavnika i predavača osigurava se stalnom nabavom stručne i znanstvene literature, prisustvovanjem nastavnika na savjetovanjima posvećenima obrazovanju, ali i pozivanjem stranih stručnjaka da održe posebna predavanja za potrebe usavršavanja naših nastavnika i predavača.

Novi programi izobrazbe

Kao posebna vrsta obrazovanja pomoraca u cijelom spomenutom razdoblju, ali i mnogo prije, održava se priprema pomoraca za stjecanje najviših zvanja u pomorstvu – za zvanje kapetana duge plovidbe odnosno pomorskog strojara I. klase. Iako ta izobrazba prema pozitivnim propisima nije obvezna, zbog svoje kvalitete i iznimno pozitivnih iskustava pristupnika, postaje nezaobilazan dio njihova stručnog usavršavanja.

Imajući na umu brojne tehnološke promjene, posebice tijekom ranih devedesetih godina ovog stoljeća, te nove zahtjeve pomorske industrije odnosno nadležnih pomorskih vlasti mnogih država, godine 1995. usvajaju se izmjene i dopune Međunarodne konvencije o standardima za uvježbavanje, držanje straže i stjecanju ovlaštenja pomoraca, koje stupaju na snagu 1. srpnja 1997. s konačnim rokom primjene 1. srpnja 2002. godine. Praktično novi tekst konvencije sadrži znatno ujednačenije, ali i brojnije zahtjeve što se tiče naobrazbe i izobrazbe pomoraca, i time pred Visoku pomorsku školu, kao jednu od nasljednica bivšega Pomorskog fakulteta u Rijeci, postavlja nove zadatke. Novouspostavljeni sustav dopunske izobrazbe, u okviru pravnog sustava Republike Hrvatske, utvrđen Pravilnikom o zvanjima i svjedodžbama o osposobljenosti pomoraca na brodovima trgovačke mornarice Republike Hrvatske, sadrži četrdesetak novih programa izobrazbe za pomorce, od onih koje moraju svladati budući pomorci koji prvi put dolaze na brod, do zahtjevnih programa namijenjenih samo vrhunskim zvanjima odnosno časnicima na specijaliziranim pomorskim brodovima. Kao odgovor na nove zahtjeve, ali i zbog izvanredna zanimanja osoba koje nova znanja i vještine žele steći na Visokoj pomorskoj školi u Rijeci, početkom 1999. godine pokreće se niz programa izobrazbe sukladno novim propisima. Pritom, iako Visoka pomorska škola u Rijeci nudi sve programe koji su utvrđeni Pravilnikom o zvanjima i svjedodžbama o osposobljenosti pomoraca, tijekom 1999. godine izvode se samo programi za koje postoji najveće zanimanje; svi su drugi programi u pripremi i mogu se početi izvoditi prema zahtjevu. Kako bi se zadovoljilo izvanredno veliko zanimanje pristupnika za potrebe dopunske izobrazbe, uređuje se još jedna specijalizirana učionica, pored one koja se koristila u dotadašnjem radu, te se nabavlja brojna nova oprema.

I na kraju, iako ne manje važno, uz navedene nove programe u okviru Visoke pomorske škole, pokreću se i drugi programi dopunske izobrazbe, koji svojom

Tablica 2. Broj polaznika programa izobrazbe pomoraca tijekom 1999. godine
(do 1. listopada 1999.)

Tečaj	Broj polaznika tijekom 1999.
Zapovjednik broda od 3.000 BT ili većeg	3
Upravitelj stroja od 3.000 kW ili većeg	4
Radiooperator s općom ovlasti (D9)	110
Postupci u slučaju opasnosti na brodu (B1)	348
Temeljna sigurnost na brodu (B2)	637
Motrenje i ucrtavanje radarskim uređajem i korištenje ARPA-uređaja (D3)	153
Motrenje i ucrtavanje radarskim uređajem (D3a)	9
Osposobljenost za upravljanje gašenjem požara (D10)	136
Osnovna osposobljenost za rad na tankerima za ulja (D11)	118
Osnovna osposobljenost za rad na tankerima za kemikalije (D12)	37
Osposobljenost za rad na tankerima za ulja (D14)	29
Osposobljenost za pružanje prve medicinske pomoći (D19)	286
Upravljanje skupinama ljudi u izvanrednim okolnostima na putničkim i RO-RO putničkim brodovima (D21)	279
Upoznavanje sa svojstvima putničkih i RO-RO putničkih brodova (D22)	128
Sporazumijevanje u izvanrednim okolnostima i korištenje prsluka za spašavanje (D23)	387
Mjere sigurnosti putnika i tereta odnosno cjelovitosti trupa na RO-RO putničkim brodovima (D24)	128
Mjere sigurnosti putnika odnosno cjelovitosti trupa na putničkim brodovima (D25)	22
Upravljanje opasnim okolnostima i ljudskim ponašanjem (D26)	279
Osposobljenost za rad na vrlo brzim brodovima (D38)	40
Osposobljenost za upravljanje vrlo brzim brodovima (D39)	20
Izobrazba za prekvalifikaciju radiotelegrafista I ili II klase (D41)	27

zahtjevnošću iziskuju namjensku opremu i visokoobrazovan nastavnički kadar. U ovu skupinu programa valja kao najznačajnije ubrojiti dopunsku izobrazbu glede rukovanja sustavima automatskog upravljanja, sprečavanja onečišćenja, organizacije rada zapovjedničkog mosta, rukovanja elektronskim kartama i

slično. Valja istaknuti da se istovremeno pokreće i niz programa posvećenih informatičkoj izobrazbi pomoraca pa je tako za potrebe tih programa, ali i za potrebe redovitih studenata, pribavljena još jedna računalska učionica s petnaest umreženih radnih mjesta posljednje tehnološke generacije. Iako ti programi u ovom trenutku nisu obvezni, s obzirom na izravne zahtjeve pomorske industrije i želju da se pomorcima pruže saznanja koja će ih učiniti što je moguće više konkurentnim na svjetskom tržištu radne snage, njihovo izvođenje i unapređivanje nameće se kao obveza.

Dr. sc. Damir Zec